

Prof. Dr. Bayram Ali Kaya “Necâtî Bey’in Poetikası (Şiir ve Şair Anlayışı)”, Akademik Kitaplar, İstanbul 2019, 230 s., ISBN: 978-605-9786-67-6

Oğuz Yıldırım¹

¹Doktora Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Sakarya, Türkiye

ORCID: O.Y. 0000-0002-1170-2054

Sorumlu yazar/Corresponding author:

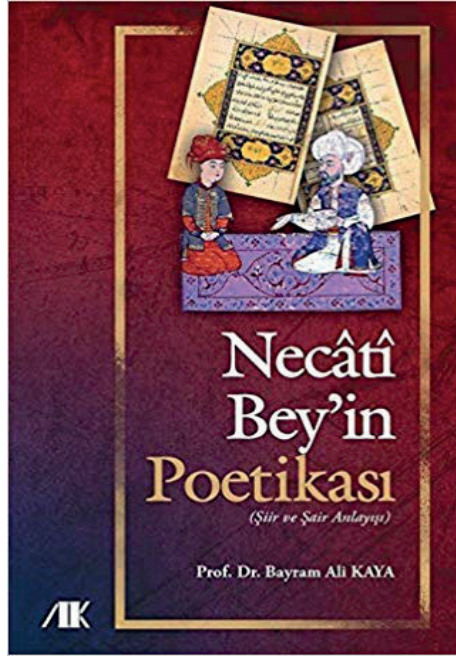
Oğuz Yıldırım,
Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Sakarya,
Türkiye
E-mail: oguzyildirim540@gmail.com

Başvuru/Submitted: 17.04.2020

Kabul/Accepted: 20.05.2020

Atıf/Citation:

Yıldırım, O. (2020). Necâtî Bey’in Poetikası (Şiir ve Şair Anlayışı) [Prof. Dr. Bayram Ali Kaya tarafından yayına hazırlanan *Necâtî Bey’in Poetikası (Şiir ve Şair Anlayışı)* başlıklı kitabın değerlendirmesi]. *TUDED* 60(1), 437-441. <https://doi.org/10.26650/TUDED2020-0017>

Necâfî Bey'in Poetikası (Şiir ve Şair Anlayışı) Adlı Eser Üzerine

Klasik Türk edebiyatı, edebiyat tarihimizin gerek zaman gerek edebî faaliyet bakımından en geniş ve yoğun devresi olarak kabul edilir. Ayrıca bu köklü edebiyatın bazı yönleri ile ilgili derinlikli bilgilerimizin, devrin uzunluğu ve edebî faaliyet yoğunluğuna nispetle, henüz yeterli düzeyde olmadığı da sıklıkla dile getirilir. Bunlardan birisi de bu edebiyat geleneğimizde kendi devrinde ve şiir merkezli değerlendirmelerin yapılp yapılmadığı, bir başka deyişle bizzat şairlerimizin şiirden ve şairden ne anladıkları üzerinde durup durmadıklarıdır. Klasik Türk edebiyatında da eserler -hemen her edebiyatta olduğu gibi- şairlerin yanı sıra onlarla doğrudan veya dolaylı bir etkileşim içinde olan diğer şairler, okur, hâmi vb. bir çevrenin içinde üretilmekteydi. Dolayısıyla bu edebiyat aynı zamanda, şiir ve şair üzerine düşünülen, tartışılan, yorum yapılan ve değerlendirmelerde bulunulan bir edebiyat idi (Tolasa 1982:15) Modern şiirdeki kadar keskin olmamakla birlikte, bu şiir geleneği içerisinde ve bilhassa üslup sahibi şairler arasında, şiire ve şaire dair farklı poetik yaklaşımların olduğu da bilinmektedir. İlk bakışta, aynı bakış açısının sürekli tekrar edildiği hissi uyandıran bu tür yaklaşımlar, klasik şiirin poetikasının tespitinde en önemli kaynaklardan biri sayılan divanlara bakıldığında daha net bir şekilde görülmektedir. Şairler, şiire ve şaire dair görüşlerine büyük oranda divanlarının dibace kısımlarında, kasidelerinin fahriye bölümlerinde ve gazellerinin mahlas beyitlerinde; ayrıca dağınık olarak diğer şiirlerinin mısraları arasında yer vermişlerdir.

Bilindiği üzere, modern anlamdaki poetik değerlendirmeler, şiirimizin Batı'ya yönelişi ile başlamaktadır. Bu konudaki çalışmalar Tanzimat ve Servet-i Fünûn dönemlerinde hız kazanmış, Cumhuriyet döneminde de artarak devam etmiştir. Klasik şiirin poetikasına yönelik çalışmaların tarihi hayli kısa olmakla birlikte, son yıllarda bu amaca yönelik çalışmaların sayısında bir artış olduğu da bilinen bir husustur. Bu şiirin tüm poetik unsurlarının ortaya konulması konusunda henüz bulunmamız gereken noktadan uzak olduğumuz da ayrıca dikkat çekilen bir durumdur. Bayram Ali Kaya'nın 2012 yılında *Necâfî Bey'in Şiir Anlayışı* ve 2016 yılında *Necâfî Bey'in Şair Anlayışı* adlı makalelerini, gözden geçirmek ve yeniden düzenlemek suretiyle, daha öz ve kapsamlı bir hâle getirdiği *Necâfî Bey'in Poetikası (Şiir ve Şair Anlayışı)* adlı eseri, klasik Türk şiirinin poetikasının bir bütün hâlinde tespitine katkı sağlamak amacıyla hazırlanmış ve araştırmacıların istifadesine sunulmuştur.

Tanıtmaya çalışacağımız bu eser, Akademik Kitaplar tarafından 2019 yılında yayımlanmıştır. Necâfî Bey'in şiir ve şair anlayışına dair kapsamlı bilgiler veren kitap, kendi içinde bir giriş ve iki bölümden meydana gelmektedir: Giriş, Necâfî Bey'in Şiir Anlayışı, Necâfî Bey'in Şair Anlayışı. Her iki bölümün sonuna da o bölümü özetleyen birer sonuç kısmı eklenmiştir. İkinci bölümün sonunda ayrıca öneriler başlığı altında birtakım tavsiyeler de sıralanmış ve kitaba son olarak, klasik Türk şiiri poetikası bağlamında hazırlanmış çalışmalara yer veren bir "Bibliyografya Denemesi" eklenmiştir.

Yazar, eserini yazma amacını şu şekilde belirtmektedir: “Öncelikle Necâtî Bey’in poetikası bir bütün hâlinde ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu vesile ile araştırmacıların ilgili çalışmalarına ulaşımı kolaylaştırılarak istifadenin artırılmasına zemin hazırlanmıştır” (s.14).

Yazar, çalışmasının giriş bölümünde şairin hayatı, edebî kişiliği ve eseri hakkında ana hatlarıyla bilgi verir. Yine bu bölümde “Klasik Türk Şiirinde Poetikaya Dair” başlığı altında bir bahis açan yazar, burada, çalışmanın amacı ve sınırları gereği çok fazla detaya girmeyerek Türk şiirinin poetikasına dair bazı genel tespitlerde bulunmuş ve belli başlı şairlerin poetik unsurlar içeren çalışmalarının isimlerini zikretmiştir.

Eserin birinci bölümünü “Necâtî Bey’in Şiir Anlayışı” oluşturmaktadır. Bu bölüm kendi içerisinde bazı alt başlıklara ayrılmıştır. “Şiir Anlayışına Giriş” başlığı açılarak Necâtî Bey’in divanından hareketle, esasen şiir anlayışının temel özelliklerine dair birtakım tespitlerde bulunulmuştur. Bu çerçevede örneğin, şairin şiirlerini tek elde toplamak istememesinin nedenleri ve az olan şeyin değerinin daha iyi bilindiği konusundaki düşüncelerine yer verilmiştir. “Şiir İçin Gereken Şartlar” başlığı altında ise Necâtî Bey’in şiire bakışı maddeler hâlinde zikredilmiştir. Şaire göre şiir; “Can ile dinlenmelidir, değerini anlamayanlara, câhil, bilgisiz kişilere sunulmamalı, yok yere harcanmamalıdır, güzel ve doğru bir hatla yazılmalı, her önüne gelene, hele şiirden anlamayanlara asla yazdırılmamalıdır, hüner terbiye edilmeli, desteklenmelidir, kısa, öz ve faydalı olmalıdır, mestâne olmalıdır, nazmda has olan yol izlenmeli, ödünç mazmun ve hayallere tenezzül edilmemelidir, şevkle yazılmalıdır, şiirin sunulduğu kişinin gönlünde de aşk ateşinden bir iz bulunmalıdır.”

“Şiirlerinin Belli Başlı Özellikleri, İşlevleri” alt başlığında ise şairin şiirlerine dair yaptığı nitelermelere yer verilmiştir. Necâtî Bey’e göre şiirleri “Âb-dârdır, ellerde ve dillerdedir, şöhreti yeryüzünü kaplamış, ayyûka çıkmıştır, garrâ, hasen, rûşen, ince, latif, selis, rengîn, nâzik-beyân, tâze/ter ve hûb edalıdır, gönle hitap eder, gönlü cezbeder, gönle hoş gelir, gönlü eğlendirir; ruha ferahlık verir, aşkın yol açtığı acı ve ızdırapları unutturur, himmet edildiği oranda değeri artmakta, güzelleşmektedir, mu’ciz olup diğer şairleri güftara tövbe ettirir, şairin hâlini arz etme vâsıtasıdır, yalandır, yanık ve yakıcıdır.”

“Şiirleri İle İlgili Belli Başlı Teşbihler” başlığı altında, şairin şiirleriyle ilgili benzetme unsurları arasında “âb, dür, fidan, servî, kuşdili, nâme, sihir, şeker, Hz. Yûsuf” gibi unsurlara yer verilmiş ve örnek beyitler eşliğinde değerlendirmelerde bulunulmuştur. “Şiirlerinin Belli Başlı Konuları” kısmında “bahar, pâdişahın, şehzâdelerin, paşanın övülmesi ve sevgilinin güzellik unsurlarının vafedilmesi” üzerinde durulmuştur. “Şiirlerindeki Belli Başlı Poetik Unsurlar” başlığında “hayâl, mânâ, mazmun ve nükteye” dair bilgi verilmiş; “Şiirlerindeki Diğer Unsurlar” alt başlığında ise “kafiye, mahlas, matla, redif ve şerh” unsurları üzerinde çeşitli değerlendirmelerde bulunulmuştur. Bölümün sonunda ise “Sonuç” kısmına geçilmiştir. Yazar, bu bölümde yukarıda bahsedilen tüm konuları özetleyerek Necâtî Bey’in şiir anlayışına dair genel tespitlerini dile getirmiştir.

Kitabın ikinci bölümünün ana başlığı “Necâtî Bey'in Şair Anlayışı”dır. Yazar bu bölümde de ilk bölümde olduğu gibi konunun içeriğine verilen önem gereği çeşitli alt başlıklara yer vermiş ve ilk olarak “Şair Anlayışına Giriş” konusu üzerinde durmuştur. Burada şairin, zihnindeki şair modelinin neye tekabül ettiğine dair değerlendirmelerde bulunulmuştur. Ardından “Şairliğinin Belli Başlı Özellikleri” bahsi açılmış ve öncelikle poetik bir unsur olan tab’ üzerinde ayrıntılı bir şekilde durulmuştur. Sonrasında ise yine kendi şairliği merkeze alınmak üzere “âciz, acemi ve dilsizdir, adı dillere destan olandır, alçak gönüllüdür, bende, deli, dîvâne, fakir, hakir, lâubâli, âşık, levend, müflis ve şeydâdir, bezle, gûydur, fasihtir, mazmun okumaz, daha elifi öğrenmeden ezbere şiir okumaktadır, eşsizdir, onun ne gençler, ne de yaşlılar arasında bir benzeri yoktur, gönlü hassastır, kalemî inciler saçmaktadır, kendisine nazm-ı hasen verilmiştir, meclislerde adıyla okunmakta, parmakla gösterilmektedir, sözünün letâfeti sevgiliyi uryân eder, şairliğinin değerine, sahip olduğu hünere dikkat çekmeyi gerekli görür, tarzı yenidir, tatlı sözlüdür, âdeta sözün şekerini çıkartır, tüm dünyanın ağzına şeker koyar, üstadır, yalancıdır, zihni son derece güçlüdür, uyanık ve kurnazdır” gibi alt başlıklar altında bilgiler verilir.

“Şairliğiyle İlgili Belli Başlı Teşbihler” bahsinde ise “Attâr, Bülbül, Cevher, Dûşize, Meşâta, Gavvâs, Şinâver, Hz. Bilâl, Hz. Hızır, Hz. İsâ, Hz. Süleyman, Mihrap, Pâdişah, Sultan, Sâhir, Füsün-ger” gibi alt başlıklar açılarak inceleme yapılmıştır. “Şairi Teşvik Eden Etkenler” başlığı açılarak burada şaire “arka çıkılması, iltifât edilmesi, sevgilinin övülmesi” gibi sınıflandırmalar yapılmıştır. “Şikâyet Ettiği Unsurlar, Hususlar” başlığı ile şairin, örneğin “Sözleri ile eylemlerinin birbirini tutmadığı, câhil kâtiplerden, kalem ehlinde şikâyet” vb. konular üzerinde durulmuştur. Sonrasında şairin, “Diğer Şairler Hakkındaki Görüş ve Değerlendirmeleri”ne yer verilmiştir. Burada ilk olarak beğendiği şairler (Hassân b. Sâbit, Şeyhî vb.) zikredilmiş; sonrasında ise beğenmediği şairler hakkındaki düşüncelerine değinilmiştir. Bu başlık altında “döneminde şiir dâvâsında bulunanlar, mîzaç, tabiat bakımından aksi, şairlik yönünden yetersiz olanlar, şair geçinen bedbahtlar, oğlancıklar, yeni yetmeler, papağan gibi tanzir ve taklit etmeyi bile beceremeyenler” şeklinde tasnif edilen alt maddeler altında detaylı bir bölüm oluşturulmuştur. Bu bahsin sonunda “Sonuç ve Öneriler” kısmına yer veren yazar, Necâtî'nin, tıpkı şiire bakışında olduğu gibi şaire bakışını da kendi şairliği üzerinden dile getirdiğini belirtmektedir. Yazar, yine bu bölüm içerisinde Necâtî'nin poetikasının klasik Türk şiirinin poetikasının bir bütün hâlinde belirlenmesine önemli katkı sağlayacak mâhiyette olup zengin bir içeriğe sahip olduğunu söylemektedir (s.189).

Yazara göre, “Klasik Türk şiirinin poetikasının bir bütün hâlinde belirlenmesi için atılması gereken ilk adım, belli başlı şairlerin şiirlerinde verdikleri tüm poetik unsurların tespit edilmesi, ardından bireysel olarak poetikalarının belirlenip, şiirden ve şairden ne anladıklarının ortaya konulması gerekmektedir. Buna bağlı olarak şairlerin yüzyıllara göre poetik yaklaşımları ele alınmalı ve karşılaştırmaya tabi tutulmalıdır” (s.189). Kitabın sonuna, Kaya'nın doktora öğrencilerinden Zehra Fidan tarafından hazırlanan “Klâsik Türk Şiirinde Poetika Yâhut Klâsik Türk Şairlerinin Poetikaları Merkezli Çalışmalara Dâir Bir Bibliyografya” başlıklı bir bölüm eklenmiştir. Alanında ilk kez hazırlanmış olan böylesi bir bibliyografya, klasik şiirin poetikası bağlamında çalışma yapacak araştırmacılar için, bir nevi rehber niteliğinde olup önem arz etmektedir.

Bayram Ali Kaya'nın *Necâtî Bey'in Poetikası (Şiir ve Şair Anlayışı)* adlı eseri, Muhammet Nur Doğan tarafından hazırlanan ve alanında bir ilk olma özelliği taşıyan *Fuzûlî'nin Poetikası* adlı eserden sonra yapılmış ve bir divan şairinin poetikasını kitap çapında ele alan ikinci çalışmadır. Necâtî Bey'in poetikasına yönelik yapılan değerlendirmelerde, birinci derecede şairin dediklerini referans alan bu çalışma aynı zamanda, üslup sahibi bir büyük şairin şiir ve şair anlayışını ortaya koyması; dolayısıyla da klasik Türk şiirinin poetikasının bir bütün hâlinde tespitinde önemli ve ciddi katkılar sağlayacak olması bakımından da önemli bir çalışmadır.

KAYNAKÇA/REFERENCES

- Kaya, B.A. (2012). Necâtî Bey in şiir anlayışı. *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*. (27), 143–218.
- Kaya, B.A. (2016). Necati Bey in şair anlayışı. *Türk Kültürü İncelemeleri*. (34), 149–214,
- Kaya, B.A. (2019). *Necâtî Bey'in poetikası (şiir ve şair anlayışı)*. İstanbul: Akademik Kitaplar
- Tolasa, H. "Divan şairlerinin kendi şiirleri üzerine düşünce ve değerlendirmeleri", *Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. 1 (1982): 15.

